

Sammanfattning av åtgärdsprogrammet för havsmiljön

Havs- och vattenmyndigheten är en nationell förvaltningsmyndighet på miljöområdet som genomför en sammanhållen havs- och vattenpolitik på regeringens uppdrag. Myndigheten arbetar för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurser genom att verka i samarbete med andra aktörer i samhället i Sverige, EU och globalt.

Genom en kunskapsbaserad och koordinerad förvaltning arbetar vi från källa till hav med en ekosystemsansats vilket innebär att alla förvaltningsverktyg ska samverka för att stärka ekosystemen och dess tjänster. Förvaltningen ska också aktivt engagera samhällets aktörer som har ett intresse av en god havsmiljö. Den nationella politiken betonar ansvarstagande för framtiden, för Sverige och vår omvärld i enlighet med Agenda 2030. Det innebär att realisera kraftfulla insatser för att nå rena hav, sjöar och vattendrag.

Havet är vår gemensamma resurs som vi delar med våra grannländer och som vi också delar globalt över nationsgränserna. Havets resurser och samhällsliga värden måste förvaltas gemensamt på flera nivåer för att nå FN:s globala hållbarhetsmål SDG 14 om Hav och marina resurser och vårt nationella miljö kvalitetsmål om Hav i balans samt levande kust och skärgård. Havs- och vattenmyndighetens roll i ett förändringsarbete för att nå dessa mål för havet innefattar vårt globala arbete och vårt arbete inom EU med havsmiljödirektivet, det nationella genomförandet av direktivet samt vårt övriga nationella arbete med att vidta åtgärder för havet.

Ett av målen i Havs- och vattenmyndighetens verksamhetsstrategi för 2021-2023 är Hav i balans samt levande kust och skärgård. Det innebär att Västerhavet och Östersjön ska ha en god miljöstatus och en långsiktigt hållbar produktionsförmåga samtidigt som den biologiska mångfalden ska bevaras och skyddas. Svenska och internationella utsläpp av näringsämnen till haven ska minska. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. På global nivå har vi en utvecklad samverkan med andra länder mot gemensamma mål.

Havs- och vattenmyndigheten gjorde 2018 en bedömning av miljötillståndet i Östersjön och Nordsjön där det konstaterades att havsmiljöns status måste förbättras för att kunna leverera de ekosystemtjänster vi människor är beroende av. En del av detta arbete med att förbättra havsmiljöns status är att ta fram ett åtgärdsprogram för havsmiljön. Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i denna form innehåller en rad nya styrmedelsåtgärder, exempelvis i form av regleringar men även vägledningar för att kunna följa befintliga regelverk som påverkar hur havet mår. Klassiskt och historiskt leder regleringar som styrmedel till innovationer och till nya och förbättrade samverkansformer till nytta för det vidare hållbara samhällsbyggandet men även för regional tillväxt. Ytterligare typer av styrmedelsåtgärder (hädanefter benämnda som "åtgärder") som kan ingå i åtgärdsprogrammet för havsmiljön är bland annat åtgärder för samordning, kommunikation och information samt ekonomiska incitament, vilka även de skapar förutsättningar för innovation och utvecklade samverkansformer.

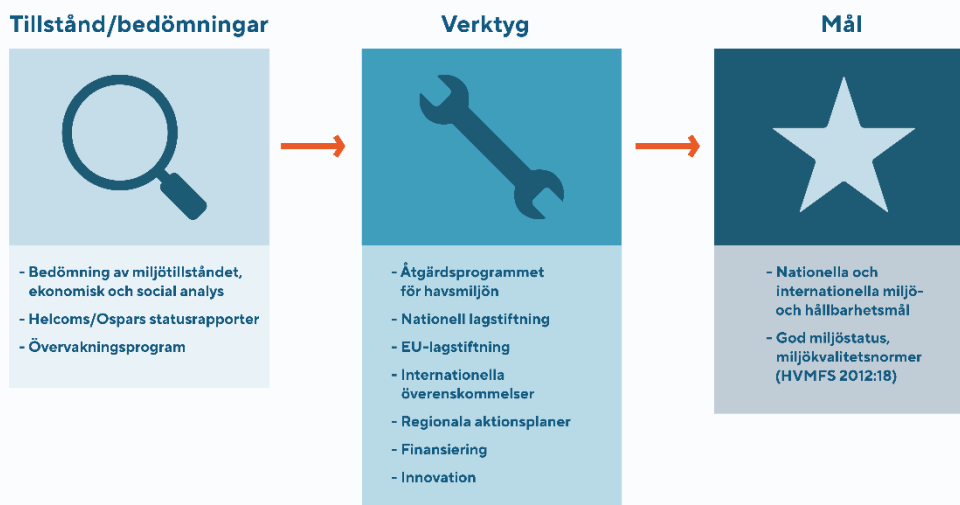
Havs- och vattenmyndighetens roll i detta arbete är att föreskriva, vägleda och samverka med åtgärdsmyndigheter för genomförandet och uppföljningen av de redan existerande åtgärder som finns inom ramen för andra regelverk samt för de nya åtgärderna som föreslås i detta förslag till åtgärdsprogram. För att nå effekt i miljön är nära samverkan med andra myndigheter som bidrar till en effektiv havsförvaltning av stor vikt, exempelvis Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Transportstyrelsen och Kemikalieinspektionen samt länsstyrelserna. De myndigheter som genomför åtgärder bidrar till en bättre havsmiljö, genom centralt ansvar för områden som berör

havsmiljön såsom sjöfart, farliga ämnen och övergödning. Åtgärderna i detta åtgärdsprogram speglar detta. att havsmiljöns status ska förbättras och för att arbetet ska ske med ett källa till hav perspektiv är det särskilt viktigt att vattenmyndigheterna tar fram ett effektivt åtgärdsprogram och att det genomförs. Även det praktiska tillsyns- och åtgärdsarbetet som länsstyrelserna och kommunerna utför är av stor betydelse i förändringsarbetet mot en god havsmiljö.

Havs- och vattenmyndighetens roll är också att tillse att vårt eget mandat inom havsmiljöförvaltningen, den gemensamma fiskeripolitiken, havsplaneringen, vattenförvaltningen och vårt arbete med arter och livsmiljöer sker i samklang och att vi använder alla dessa instrument till gagn för att uppnå en god havsmiljö och en hållbar utveckling. Åtgärdsprogrammet som häri föreslås kompletterar hur vi arbetar med dessa instrument genom att analyser genomförts som identifierar gap som behöver täckas inom en rad temaområden till exempel fiske, sjöfart, farliga ämnen och övergödning och där vi i samverkan med genomförarmyndigheter har tagit fram förslag till dessa åtgärder.

Till stöd för detta arbete i sin helhet behövs finansiering och nya styrmedel. Finansiering av åtgärder kan ske genom vårt eget Åtgärdsanslag för havs- och vattenmiljön och i LOVA-stödet. Finansieringsmöjligheter finns även i EU:s fondsystem där viktiga redskap för havsmiljön är Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) samt Landsbygdsprogrammet under Gemensamma Jordbrukspolitiken (CAP). För innovation och tillväxt finns särskilda finansieringsmöjligheter inom ramen för EU:s regionalfonder, från Vinnova och Naturvårdsverket. Havs- och vattenmyndigheten kan vara en partner och mottagare av åtgärder och i projekt under dessa finansieringsinstrument för att stärka förändringsarbetet i Sverige, inom EU och globalt till nytta för havets ekosystemtjänster och för att uppnå målet om hav i balans. Havs- och vattenmyndigheten får även av regeringen särskilda uppdrag att utreda nya styrmedel som kan leda till innovationer i ett förändringsarbete för att nå hållbara hav. Exempel på detta är ett pågående uppdrag att utreda möjligheterna till ett handelssystem för utsläppsätter för övergödande ämnen. Andra exempel är även genomförda uppdrag om producentansvar för fiskeredskap och uppdrag tillsammans med Transportstyrelsen om striktare krav på utsläpp från fartygens skrubbevatten för att minska utsläpp av farliga ämnen till havsmiljön. Nya styrmedel och i längden innovationer förväntas även i Havs- och vattenmyndighetens och Jordbruksverkets uppdrag om en strategi för Framtidens Fiske och blir också ett bidrag till Sveriges livsmedelsstrategi. Således kompletteras åtgärdsprogrammet för havsmiljön av Havs- och vattenmyndighetens pågående nationella arbete men även det internationella arbete som bedrivs inom de regionala havsmiljökonventionerna, Helcom i Östersjön och Ospar i Nordostatlanten. Sverige verkar där för att få en harmonisering av våra nationella åtgärder bl. a. inom ramen för detta föreslagna åtgärdsprogram för havsmiljön men även inom andra EU- och internationella regleringar som rör exempelvis områdesskydd, sjöfart och farliga ämnen, inom ramen för dessa konventioners regionala aktionsplaner. Figuren nedan illustrerar den kontextuella bilden av åtgärdsprogrammet mot bakgrund av Havs- och vattenmyndighetens bredare arbete för att nå en god miljöstatus för havsmiljön.

DEN MARINA STRATEGIN

Havs- och vattenmyndigheten har nu tagit fram ett förslag för uppdatering av åtgärdsprogrammet för havsmiljön från 2015 (ÅPH) för Nordsjön och Östersjön¹. Uppdateringen genomförs enligt havsmiljöförordningen, som är det svenska genomförandet av EU:s havsmiljödirektiv.

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön anger vilka åtgärder som behövs för att de av Sverige föreskrivna miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön ska kunna följas, och för att god miljöstatus ska uppnås på sikt. Åtgärdsprogrammet följer bestämmelserna i 5 kap. miljöbalken. Arbetet sker enligt en ekosystembaserad metod för att säkerställa ett hållbart nyttjande av haven och marina ekosystem och att detta sker på ett sätt som inte äventyrar deras långsiktiga fortlevnad. Dessutom ska vidare försämring förhindras.

För ett hav i balans samt levande kust och skärgård

Att nå god miljöstatus i kust- och havsvatten i enlighet med havsmiljöförordningen är en av preciseringarna till det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Att genomföra havsmiljöförordningen är därmed en viktig del i arbetet med att nå de svenska miljö kvalitetsmålen och innebär också att de politiskt beslutade målen för svenska hav knyts samman med de juridiskt bindande miljö kvalitetsnormerna. Detta knyter också an till globala mål och Agenda 2030 då de miljö mål som riksdagen antagit återspeglar agendans miljödimension.

¹ Enligt havsmiljöförordningen indelas Sveriges havsområde i två förvaltningsområden: Nordsjön och Östersjön. Gränsen mellan dem går vid Öresundsbron.

Grunden för åtgärder - miljö kvalitetsnormer för havsmiljön

Miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön, både normen om god miljöstatus enligt 17 § havsmiljöförordningen och de miljö kvalitetsnormer med indikatorer som Havs- och vattenmyndigheten fastställt i föreskrifterna HVMFS 2012:18, har precis som åtgärdsprogrammet sin grund i 5 kapitlet i miljöbalken. Om det behövs för att följa en miljö kvalitetsnorm, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram. Det är i havsmiljöförordningen som Havs- och vattenmyndigheten ges uppdraget att ta fram åtgärdsprogram för att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön ska kunna följas. När ett åtgärdsprogram upprättats ska myndigheter och kommuner inom sina respektive ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt detta.

Miljö kvalitetsnormer med indikatorer ska visa vägen mot god miljöstatus. Dessa är inriktade på att minska de olika belastningar från mänskliga verksamheter som påverkar havsmiljön negativt. Eftersom dessa normer är inriktade på specifika belastningar så finns det även åtgärder som riktas mot den övergripande normen om god miljöstatus. Detta gäller till exempel åtgärder för biologisk mångfald och olika restaureringsåtgärder som inte kan knytas direkt till en miljö kvalitetsnorm enligt 19 § havsmiljöförordningen men som bidrar till att det övergripande målet god miljöstatus ska kunna nås.

Vi föreslår ytterligare 15 åtgärder

Förslagen på nya åtgärder har föregåtts av olika typer av analyser och bedömningar. I korthet har detta resulterat i en förståelse om varför en viss miljö kvalitetsnorm inte bedöms kunna följas med pågående åtgärder, och om fler åtgärder kan behövas för att belastningen ska minska så att normen kan följas. Baserat på resultatet kan ytterligare åtgärder föreslås, i de fall det finns lämpliga åtgärder som är tekniskt möjliga och samtidigt är kostnadseffektiva och hållbara.

Eftersom bedömning visar att majoriteten av miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön inte följs, ser vi följaktligen över behovet av ytterligare nya åtgärder i uppdateringen av åtgärdsprogrammet. De belastningar som Havs- och vattenmyndigheten övergripande bedömer ha störst påverkan på den svenska havsmiljön är tillförsel av näringsämnen, uttag av arter genom fiske samt tillförsel av farliga ämnen. Dessa belastningar begränsar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna och även att nå god miljöstatus avseende biologisk mångfald.

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram förslag på ytterligare 15 åtgärder och ett antal modifieringar av åtgärder från det första åtgärdsprogrammet från 2015. Dessa förslag ska stärka möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna som en väg mot god miljöstatus för havsmiljön. Det är viktigt att påpeka att alla åtgärder som riktas mot att minska belastningar också bidrar till att stärka marin biologisk mångfald. För varje åtgärd finns en ansvarig myndighet som behöver genomföra åtgärden och ofta medverkar flera myndigheter.

Många faktorer påverkar möjligheten att nå god status i havsmiljön

De ytterligare åtgärder som föreslås i denna uppdatering gör inte ensamma att miljö kvalitetsnormerna följs. Istället kompletterar de den sammantagna mängd av åtgärder som redan finns inom det första åtgärdsprogrammet för havsmiljön, tillsammans med andra relevanta program och regelverk, som bidrar till en bättre havsmiljö. Havs- och vattenmyndighetens bedömning är att dessa dock inte alltid genomförs i tillräckligt hög grad, och inte alltid används i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön. Vi har ett genomförandeunderskott i havsmiljöarbetet i stort.

Det är tydligt att vi är beroende av att verktyg inom andra processer används på ett sätt så att de bidrar till att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Detta gäller särskilt för nedanstående områden:

- När det gäller att minska tillförseln av näringsämnen och farliga ämnen måste detta ske främst genom landbaserade åtgärder, vilka hanteras inom vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Genomförandet av dessa är alltså mycket viktigt för att nå målen i havsmiljön. Åtgärdsprogrammen för havsmiljön respektive vatten överlappar dessutom varandra geografiskt i kustvattnet, därav sker en samordning mellan Havs- och vattenmyndigheten och de fem vattenmyndigheterna.
- För uttag av arter genom fiske är Sverige, vad gäller kommersiellt nyttjade arter, i hög grad beroende av att de processer som styr förvaltningen av dessa fiskarter (EU:s gemensamma fiskeripolitik) utformas så att de medverkar till att miljö kvalitetsnormerna kan följas.

Havs- och vattenmyndigheten avser därför att i genomförande och uppföljning av åtgärdsprogrammet för havsmiljön också inkludera processer för stärkt samverkan kring pågående åtgärdsarbete som identifierats att ha stor betydelse för möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön.

De åtgärder som föreslås i detta uppdaterade åtgärdsprogram för havsmiljön speglar dagens kunskapsläge vad gäller havsmiljörelaterat åtgärdsarbete. Inom ett flertal områden är det svårt att bedöma vilken omfattning eller typ av åtgärder som behövs, och vilka kostnader och effekter de medför. Detta anser Havs- och vattenmyndigheten dock inte kan användas som ett skäl att skjuta upp kostnadseffektiva åtgärder för att förhindra miljö försämring. Åtgärdsprogrammet för havsmiljön är ett nationellt program för Sveriges hela havsområde som syftar till att åstadkomma en reell förändring i miljön med hjälp av åtgärder av huvudsakligen styrmedelstyp, riktade till myndigheter och kommuner (exempel på styrmedel som bedömts behövas för att minska dagens belastningar är ändrade nationella, EU- eller internationella bestämmelser vägledning, utredningar, information och bidrag). Genomförda åtgärder förväntas leda, indirekt eller direkt, till minskad negativ påverkan på havsmiljön.

Uppdateringen av åtgärdsprogrammet ger inte hela svaret

När åtgärdsprogrammet rapporteras till EU-kommissionen kommer Havs- och vattenmyndigheten att rapportera att vi inte förväntar oss nå god miljöstatus 2020 för alla temaområden. Havs- och vattenmyndigheten åberopar därför undantag från att nå god miljöstatus för vissa temaområden eller delar av dessa. Ett undantag innebär i de flesta fall en uppskjuten tid för när god miljöstatus (den övergripande normen) kan nås, men påverkar inte de normer som rör specifika belastningar. Trots undantag från att nå god miljöstatus ska alltid åtgärder tas fram och vidtas för att komma så nära god miljöstatus som möjligt.

När det gäller påverkan från tillförsel av näringsämnen (övergödning) och farliga ämnen gjordes undantag redan 2015. Dessa fortsätter att gälla, men har specificerats. Dessutom åberopas nu undantag från att nå god miljöstatus för vissa delar av biologisk mångfald, kommersiellt nyttjade fiskar och skaldjur och marint skräp.

Två olika skäl till undantag åberopas, antingen var för sig eller i kombination. Det vanligaste skälet är att de naturliga förutsättningarna, till exempel lång omsättningstid, innebär att det kommer att ta lång tid att nå god miljöstatus även om belastningarna minskar i tillräcklig utsträckning, d.v.s. god miljöstatus kan nås vid en senare tidpunkt än 2020. Det andra skälet är att det krävs åtgärder som Sverige inte ensam ansvarar för. För att komma åt sådana belastningar krävs samarbete inom EU eller internationellt för att lyckas.

Finansiering

De administrativa kostnaderna som krävs för att genomföra en åtgärd (till exempel arbetskostnader för framtagande av en vägledning eller en föreskriftsändring) finansieras av de myndigheter och kommuner som åtgärden riktas till. Merparten av dessa kostnader faller inom ramen för respektive statlig myndighets och kommuns uppdrag och anslag, ofta förvaltningsanslag. Övriga kostnader för åtgärder finansieras antingen med principen om att förorenaren betalar, vilket innebär att kostnaden för miljöpåverkan internaliseras hos verksamhetsutövaren, genom att denne bär kostnaden för att åtgärda miljöpåverkan, eller genom statlig finansiering, exempelvis åtgärdsanslag, ensamt eller i kombination med medel från riktade fonder som exempelvis Europeiska havs- och fiskerifonden, EHFF.

Åtgärdsprogrammet är en god miljöinvestering

Resultaten från konsekvensanalysen visar att de nya åtgärderna sannolikt är en god samhällsekonomisk investering. Det är dock viktigt att påpeka att de kvantifierade kostnaderna är behäftade med osäkerhet och stor osäkerhet gäller även den kvantifierade nyttan. Kostnaderna har uppskattats till 0,54 (0,19–0,90) miljarder kronor för perioden 2022-2040. Nyttorna som följd av en ökad tillgång på ekosystemtjänster, har uppskattats till 7,26 (0,96-12,60) miljarder kronor. Överskott i nytta, skillnaden mellan de kvantifierade kostnaderna och de kvantifierade nyttorna av de föreslagna åtgärderna, är uppskattad till 6,72 (0,77- 11,7) miljarder kronor.

Gränsöverskridande samarbeten för att minska belastningar

I vissa fall krävs gränsöverskridande samverkan för att komma åt en belastning eller ett problem. Därför samverkar vi med våra grannländer kring åtgärder i den gemensamma havsmiljön. Det gäller bland annat samarbeten bilateralt, samverkan inom de regionala havskonventionerna Oskar och Helcom samt på EU-nivå.

Samråd av förslag till åtgärdsprogram

Samråd om förslaget åtgärdsprogram pågår mellan 1 november 2020 och 30 april 2021.

Åtgärdsprogrammet ska fastställas i december 2021 och rapporteras till EU-kommissionen i början av 2022. Från 2022 startar arbetet med att genomföra åtgärderna och att följa upp genomförandet.

Åtgärdsförslag som ingår i samrådsversionen av åtgärdsprogrammet för havsmiljön

Åtgärdsprogrammet inkluderar befintliga och nya åtgärder. Befintliga regelverk (nationella, regionala, internationella) och de verktyg de erbjuder, bidrar redan till skydd av den marina miljön. **Nya åtgärder** är de som i åtgärdsprogrammet identifierats som nödvändiga för möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna och på sikt nå god miljöstatus, där befintliga åtgärder inte anses tillräckliga. Det finns 32 sådana åtgärder från det första åtgärdsprogrammet som beslutades 2015 (tabell 3). Vissa åtgärder från det första åtgärdsprogrammet föreslås också modifieras (se tabell 2). Till detta föreslås nu 15 ytterligare åtgärder (se tabell 1). Åtgärderna, som är riktade till nationella myndigheter, länsstyrelser och kommuner. Åtgärdernas numrering är löpande och innebär ingen prioritetsordning.

Ytterligare information om varje åtgärdsförslag finns i åtgärdsfaktablader. Där finns motivering till respektive åtgärd, hur de kan genomföras, information om hur de kopplas till andra ramverk och lagstiftning som påverkar havsmiljön samt annan bakgrundsinformation.

Tabell 1 Förslag på nya åtgärder i det uppdaterade åtgärdsprogrammet för havsmiljön.

Temaområde	Förslag på nya åtgärder	Faktablad
Främmande arter	ÅPH 46, Havs- och vattenmyndigheten Vägledning för att beakta och hantera risken med invasiva främmande arter i beslut/skötseplaner/bevarandeplaner för marina skyddade områden.	Faktablad 46
Fiskar och skaldjur som påverkas av fiske	ÅPH 47, Havs- och vattenmyndigheten Stärkt tillsyn och förbättrad hantering av redskap inom fritidsfisket.	Faktablad 47
	ÅPH 48, Havs- och vattenmyndigheten Främja en storleksfördelning hos det kustnära fisksamhället som möjliggör att viktiga funktioner i näringsväven upprätthålls.	Faktablad 48
	ÅPH 49, Havs- och vattenmyndigheten Minska arealen trålsvept yta och öka användningen av selektiva och skonsamma redskap samt genomföra en sammanställning av trålningens inverkan på kustnära fiskbestånd.	Faktablad 49
Koncentration och effekter av farliga ämnen	ÅPH 50, Havs- och vattenmyndigheten Förbud mot bottenrålning i marina områden med dumpad ammunition och kemiska stridsmedel.	Faktablad 50
	ÅPH 51, Transportstyrelsen Minimera miljöpåverkan från sjöfart i den marina miljön.	Faktablad 51
	ÅPH 52, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket och Kustbevakningen Expertstöd för ett samordnat oljeskadeskydd.	Faktablad 52
	ÅPH 53, Kustbevakningen Utökad brottsförebyggande arbete för att motverka olagliga utsläpp av mineralolja och andra farliga ämnen.	Faktablad 53
	ÅPH 54, Kemikalieinspektionen Minska användningen av biocid innehållande båtbottnfärger på fritidsbåtar.	Faktablad 54
	ÅPH 55, Transportstyrelsen Aktiv utfasning av tvåtaktsmotorer med förgasare på fritidsbåtar.	Faktablad 55
Marint skräp	ÅPH 56, Havs- och vattenmyndigheten Produkt- och materialutveckling gällande fiskeredskap.	Faktablad 56
Undervattensbuller	ÅPH 57, Havs- och vattenmyndigheten Vägledning för att förhindra att seismiska undersökningar orsakar skadligt impulsivt buller med negativa effekter på marina däggdjur.	Faktablad 57
Biologisk mångfald	ÅPH 58, Havs- och vattenmyndigheten Genomförande av pilotprojekt som ska ge underlag till vägledning för ekosystembaserad havsförvaltning på havsområdesnivå.	Faktablad 58

	ÅPH 59, Havs- och vattenmyndigheten Inrättande av förvaltningsråd för skyddade områden i svenska havsområden.	Faktablad 59
Marina näringsvävar	ÅPH 60, Havs- och vattenmyndigheten Behovsstyrd områdesspecifik begränsning av predatorer; gråsäl och skarv, för att stödja åtgärder med syfte att återuppbygga lokala kustfisksamhällen.	Faktablad 60

Tabell 2. Åtgärder från det första åtgärdsprogram för havsmiljön som beslutades av Havs- och vattenmyndigheten 2015, som föreslås modifieras.

Temaområde	Förslag på modifierade åtgärder	Faktablad ²
Övergödning	ÅPH 10, Havs- och vattenmyndigheten: Åtgärder mot internbelastning av fosfor i Östersjön	Faktablad 10
Farliga ämnen	ÅPH 15, Naturvårdsverket: Ta fram vägledning riktad till myndigheter och verksamheter för omhändertagande av farliga ämnen och påväxt på fartygsskrov	Faktablad 15
	ÅPH 17, Naturvårdsverket, och Transportstyrelsen: Att utreda orsak och behov av ytterligare reglering för att förhindra spridning av TBT till havsmiljön från mark och sediment att ta fram vägledning eller riktlinjer med avseende på skrovsrengöring av fritidsbåtar för att förhindra spridning av TBT, övriga biocider och främmande arter till havsmiljön	Faktablad 17
Marint skräp	ÅPH 19, Havs- och vattenmyndigheten: att främja en effektiv och hållbar insamling och mottagning av förlorade fiskeredskap samt förebygga förlusten av nya	Faktablad 19
Biologisk mångfald	ÅPH 27, Länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten: Inrätta nya marina skyddade områden och andra rumsliga förvaltningsåtgärder i tillräcklig omfattning med lämpliga förvaltningsåtgärder för att de nya områdena ska kunna hjälpa till att nå god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen	Faktablad 27
Fysisk störning	ÅPH 29, Havs- och vattenmyndigheten: Att med bistånd från länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Boverket samt Riksantikvarieämbetet ta fram en samordnad åtgärdsstrategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön	Faktablad 29
Uppföljning	ÅPH 32 Myndigheter och kommuner: Att myndigheter och kommuner som arbetar med åtgärdsprogrammet för havsmiljön behöver rapportera vilka åtgärder som genomförts och hur dessa påverkar miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön	Faktablad 32

Tabell 3. Åtgärder från det första åtgärdsprogram för havsmiljön som beslutades av Havs- och vattenmyndigheten 2015 och som ingår i det uppdaterade åtgärdsprogrammet³.

Temaområde	Nuvarande åtgärder	Faktablad
Främmande arter	ÅPH 1, Havs- och vattenmyndigheten: att ta fram ett pilotprojekt för att utveckla metoder för kontroll och lokal bekämpning av invasiva främmande arter.	Faktablad 1
	ÅPH 2, Havs- och vattenmyndigheten: att utveckla tekniskt verktyg för att i ökad grad tillgängliggöra samt komplettera information om främmande arter.	Faktablad 2 (föreslås avslutas)
	ÅPH 3, Havs- och vattenmyndigheten: att utveckla ett nationellt varnings- och responssystem för tidig upptäckt av nya invasiva främmande arter samt hanterings- och beredskapsplaner för dessa.	Faktablad 3

² Uppdaterade åtgärdsfaktablad för modifiering av dessa åtgärder presenteras i bilaga 3. För ursprungligt faktablad, se Havs- och vattenmyndighetens rapport: God havsmiljö 2020. *Marin strategi för Nordsjön och Östersjön Del 4: Åtgärdsprogram för havsmiljön*. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:30.

³ Detta med undantag för ÅPH 2 som föreslås avslutas, och ÅPH 18 som föreslås utgå i samband med att åtgärdsprogrammet uppdateras 2021.

Fiskar och skaldjur som påverkas av fiske	ÅPH 4 , Havs- och vattenmyndigheten: att införa nya fiskebestämmelser för att freda särskilt hotade kustlevande bestånd innanför trålgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön	Faktablad 4
	ÅPH 5 , Havs- och vattenmyndigheten: att införa nya fiskebestämmelser som syftar till att fisket innanför trålgränsen bedrivs mer artselektivt i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön.	Faktablad 5
	ÅPH 6 , Havs- och vattenmyndigheten: att införa fiskebestämmelser som syftar till att minska fisketrycket på kustlevande bestånd innanför trålgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön som behöver stärkt skydd men som kan fiskas till viss del.	Faktablad 6
	ÅPH 7 , Havs- och vattenmyndigheten: att utreda var ytterligare fredningsområden bör inrättas i kustområdena, samt inrätta sådana områden. ÅPH 7 , Länsstyrelserna: att bistå Havs- och vattenmyndigheten i att utreda var ytterligare fredningsområden bör införas i kustområdena. Gäller kustlänsstyrelser.	Faktablad 7
	ÅPH 8 , Havs- och vattenmyndigheten: att utreda för vilka arter och under vilken tid på året som generella fredningstider bör införas för kustfisk, samt inrätta sådana.	Faktablad 8
	ÅPH 9 , Havs- och vattenmyndigheten: att anpassa fiskeflottans kapacitet till tillgängliga fiskemöjligheter i vissa flottsegment.	Faktablad 9
Övergödning	ÅPH 11 , Jordbruksverket: att utreda möjligheten att finansiellt ersätta nettoupptag av kväve och fosfor ur vattenmiljön genom odling och skörd av blå fånggrödor där det är möjligt i de havsområden som inte uppnår god miljöstatus, samt stimulera tekniker för odling och förädling av så kallade blå fånggrödor.	Faktablad 11
	ÅPH 12 , Jordbruksverket: att stimulera vattenbrukstekniker som inte innebär nettobelastning i de havsområden som inte uppnår god miljöstatus.	Faktablad 12
Bestående hydrografiska villkor	ÅPH 13 , Havs- och vattenmyndigheten: att ta fram en vägledning kring hur förändrade hydrografiska förhållanden påverkar biologisk mångfald och ekosystem	Faktablad 13
	ÅPH 14 , Boverket: att i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten ta fram en vägledning för kommunal havs- och kustplanering enligt Plan- och bygglagen.	Faktablad 14
Farliga ämnen	ÅPH 16 , Naturvårdsverket: att fördela medel för tillsynsprojekt av förorenade sediment vid de ur havsmiljöns perspektiv mest angelägna områdena; att sammanställa erfarenheter från riskanalys och riskhantering av förorenade sediment vid dessa och redan genomförda objekt; att verka för att sediment i större utsträckning ska ingå i de utredningar som görs av förorenade områden; att harmonisera tillgänglig miljögiftsdata i marina sediment till både innehåll och format samt göra dessa data åtkomliga.	Faktablad 16
	ÅPH 18 , Naturvårdsverket: att identifiera de ämnen som kan förekomma i utgående vatten från avloppsreningsverk i sådana halter att de riskerar att påverka havsmiljön negativt. Vidare, att med avseende på de identifierade riskerna, utreda behov av och utifrån sådana behov ta fram generella utsläppskrav/vägledande riktvärden, tillämpliga kontroll-/mätmetoder samt vägledning för tillsyn och provning	Faktablad 18 (föreslås utgå)
Marint skräp	ÅPH 20 , Havs- och vattenmyndigheten: att i samverkan med Naturvårdsverket ta fram en riktad nationell informationskampanj till allmänhet och konsumenter om vanligt förekommande skräpföremål i den marina miljön, dess negativa påverkan på miljön samt kopplingen till konsumenternas beteende.	Faktablad 20
	ÅPH 21 , Havs- och vattenmyndigheten: att stödja initiativ som främjar, organiserar och genomför strandstädning i särskilt drabbade områden.	Faktablad 21

	ÅPH 22 , Naturvårdsverket: att bedriva strategiskt arbete genom inkludering av marint skräp i relevanta avfallsplaner och program inklusive de kommunala avfallsplanerna, där avfallshandlingens betydelse för uppkomst av marint skräp belyses. Materialströmmar av plast behöver prioriteras och styrmedel utredas i syfte att minska förekomsten av plastföremål som skräp i den marina miljön.	Faktablad 22
	ÅPH 23 , Kommunerna: att vid revidering av de kommunala avfallsplanerna identifiera och belysa hur avfallshandling kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt sätta upp målsättningar för ett sådant arbete.	Faktablad 23
Biologisk mångfald	ÅPH 24 , Havs- och vattenmyndigheten: att ta fram övergripande ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt.	Faktablad 24
	ÅPH 25 , Havs- och vattenmyndigheten: att ta fram kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt.	Faktablad 25
Marina skyddade områden	ÅPH 26 , Havs- och vattenmyndigheten: att utveckla vägledning för vad förvaltningsdokument för marina skyddade områden ska innehålla.	Faktablad 26
	ÅPH 28 , Länsstyrelserna: att införa förvaltningsåtgärder i marina skyddade områden (befintliga/nya, där sådana inte finns idag).	Faktablad 28
Restaurering	ÅPH 30 , Havs- och vattenmyndigheten: att med bistånd från Länsstyrelserna utveckla metoder för ekologisk kompensation och restaurering av marina miljöer.	Faktablad 30
	ÅPH 31 , Länsstyrelsen: att i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och berörda kommuner genomföra restaureringsåtgärder för ålgräs i Västerhavet.	Faktablad 31

Sammanfattning av vilka åtgärder som föreslås per temaområde

I följande del ges en översiktlig sammanfattning av temaavsnitten från åtgärdsprogrammet för havsmiljön. Temaområdena är kopplade till aktuella miljö kvalitetsnormer och i ett särskilt avsnitt beskrivs också arbetet med åtgärder för att bevara eller återställa biologisk mångfald.

Nedan sammanfattas helt kort bakgrunden till vilka ytterligare nya åtgärder som föreslås för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas, och för att uppsatta mål för god miljöstatus i havsmiljön ska nås. Vidare anger avsnitten de åtgärder från det första åtgärdsprogrammet som föreslås modifieras. Som tidigare noterats kan de åtgärder som föreslås till denna uppdatering av åtgärdsprogrammet tillsammans med de åtgärder som finns med sedan det första programmet, inte ensamma göra att miljö kvalitetsnormerna följs. Istället kompletterar de den stora mängd åtgärder som redan finns och genomförs inom relevanta program och regelverk, och som bidrar till en bättre havsmiljö, dock inte alltid i tillräckligt hög grad. I följande avsnitt beskrivs därför också översiktligt inom vilka områden det finns behov av ett stärkt (nationellt) åtgärdsprogram, men också behov som härrör från processer där Sverige ensamt inte har fullständigt mandat (exempelvis internationella konventioner och unionsåtgärder).

Främmande arter

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
C.1 Havsmiljön ska vara fri från avsiktligt nyutsatta eller flyttade främmande arter och stammar, samt främmande arter spridda på annat sätt genom mänsklig verksamhet, som riskerar att negativt påverka den genetiska eller biologiska mångfalden eller ekosystemets funktion.	Normen följs inte.

Identifierade betydande belastningar som gör att miljökvalitetsnormen inte följs: Påväxt på fartygsskrov är den spridningsväg som bedöms vara i störst behov av åtgärder. Även fritidsbåtar kan utgöra en källa till sekundär spridning av främmande arter (via skrovpåväxt eller skvalpvatten).

Nytt åtgärdsförslag	ÅPH 46 Vägledning för att beakta och hantera risken med invasiva främmande arter i beslut/skötselplaner/bevarandeplaner för marina skyddade områden.
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	ÅPH 15 Att ta fram vägledning riktad till myndigheter, verksamheter och allmänheten i övrigt för omhändertagande av farliga ämnen och påväxt på fartygsskrov (ÅPH 15-Modifieras). ÅPH 17 Att utreda orsak och behov av ytterligare reglering för att förhindra spridning av TBT till havsmiljön från mark och sediment, att ta fram vägledning eller riktlinjer med avseende på skrovsrengöring av fritidsbåtar för att förhindra spridning av TBT, övriga biocider och främmande arter till havsmiljön (ÅPH 17-Modifieras). <i>Åtgärderna medverkar till att både miljökvalitetsnormerna för främmande arter (C.1) samt för koncentrationer och effekter av farliga ämnen (B.1 och B.2) följs.</i>
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	Från det första åtgärdsprogrammet (ÅPH 1 och ÅPH 3) pågår arbete om att utveckla metoder för kontroll och lokal bekämpning samt utveckla nationellt varnings- och responssystem inklusive hanterings- och beredskapsplaner för dessa.
Behov i andra processer	Regleringar för kommersiell sjöfart sker inom den internationella sjöfartsorganisationen IMO.

Fiskar och skaldjur som påverkas av fiske

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
C.3 Populationerna av alla naturligt förekommande fiskarter och skaldjur som påverkas av fiske har en ålders- och storleksstruktur samt beståndsstorlek som garanterar deras långsiktiga hållbarhet.	Normen följs inte.

Identifierade betydande belastningar som gör att miljökvalitetsnormen inte följs: Fiske, övergödning och habitatförlust bedöms vara betydande belastningar i både Nordsjön och Östersjön. Även klimatförändringar utgör en betydande belastning⁴.

Nya åtgärdsförslag	<p>ÅPH 47 Stärkt tillsyn och förbättrad hantering av redskap inom fritidsfisket.</p> <p>ÅPH 48 Främja en storleksfördelning hos det kustnära fisksamhället som möjliggör att viktiga funktioner i näringsväven upprätthålls.</p> <p>ÅPH 49 Minska arealen trålsvept yta och öka användningen av selektiva och skonsamma redskap samt genomföra en sammanställning av trålningens inverkan på kustnära fiskbestånd.</p> <p><i>Nya åtgärder som presenteras i avsnittet 'Marina näringsvävar' och 'Biologisk mångfald' bidrar också till att förbättra tillståndet för fisksamhället.</i></p>
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	-
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	<p>Fortsatt genomförande av åtgärderna kopplat till nationell fiskförvaltning, vilket också inkluderar åtgärder i det första åtgärdsprogrammet för havsmiljön (ÅPH 4-9).</p> <p>Dessutom är restaurering och förstärkt skydd i kustzonen viktiga åtgärdsområden, detta inkluderar fortsatt arbete med åtgärderna från det första åtgärdsprogrammet för havsmiljön (ÅPH 29-31).</p> <p>Utöver detta är fortsatta insatser mot övergödning av betydelse och av stor vikt är genomförandet av övergödningståtgärder inom vattenförvaltningens åtgärdsprogram.</p>
Behov i andra processer	<p>Förvaltning av kommersiellt nyttjade fiskarter inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP). Här har förbättringspotential inom ett antal områden identifierats: att de totala tillåtna fångstmängderna (TAC) ska fastställas i linje med uppsatta mål enligt förvaltningsstrategier, förvaltningsplaner och ICES rådgivning, att undantag av mindre betydelse från landningsskyldigheten måste dras av fiskekvoter, samt gradvis fasas ut. Ytterligare områden gäller reglering av fiske i marina skyddade områden, fleråriga planer och tekniska bevarandeåtgärder samt effektiv fiskekontroll.</p>

⁴ Vid fastställande av vad som kännetecknar god miljöstatus och därmed vid bedömning av miljötillståndet, ska hänsyn tas till klimatfaktorer och effekter av klimatförändring (till exempel pH) övervakas. Däremot har i åtgärdsprogrammet inga åtgärder föreslagits specifikt för att minska klimatpåverkan, eftersom arbetet syftar till förbättringar i havsmiljön. De åtgärder som krävs för att hantera klimatpåverkande aktiviteter behandlas inom svensk klimat- och energipolitik.

Marina näringsvävar

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
C.4 Förekomst, artsammansättning och storleksfördelning hos fiskesamhället ska möjliggöra att viktiga funktioner i näringsväven upprätthålls.	Normen följs inte.

Identifierade betydande belastningar som gör att miljökvalitetsnormen inte följs: Uttag av arter inklusive bifångst genom fiske påverkar näringsväven direkt genom en selektiv mortalitet av vissa arter och av individer med ett specifikt storleksspektrum. Fiske är en av de direkta orsaker som, i kombination med ogynnsamma förhållanden för tillväxt i vissa populationer, exempelvis p.g.a. syrebrist i lekområden, habitatförlust och effekter från klimatförändring, bidrar till att miljökvalitetsnorm C.4 inte kan följas, framförallt i utsjön. I kustområdena är fiskets effekt mindre och det är andra belastningar såsom övergödning, habitatförlust och klimatförändring som främst påverkar storleksstrukturen i kustfiskesamhället⁵. Dessutom kan naturlig predation vara en bidragande faktor till att storleksstrukturen i det kustnära fiskesamhället inte ökar.

Nytt åtgärdsförslag	<p>ÅPH 60 Behovsstyrd områdesspecifik begränsning av predatorer; gråsäl och skarv, för att stödja åtgärder med syfte att återuppbygga lokala kustfiskesamhällen.</p> <p><i>Nya åtgärder som presenteras i avsnittet 'Fiskar och skaldjur som påverkas av fiske' syftar framförallt till att minska fiskets påverkan på näringsväven medan den nya åtgärd som presenteras här avser att minska naturlig predation av fisk.</i></p>
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	-
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	Då den största belastningen för marina näringsvävar, C.4, bedöms vara fiske är det framförallt de åtgärder som beskrivs i avsnittet 'Fiskar och skaldjur som påverkas av fiske' som också har stor betydelse för näringsvävar. Även befintliga regelverk och åtgärder som bidrar till att begränsa övergödning, farliga ämnen, fysisk störning och att stärka områdesskydd och beskrivs inom relevanta temaområden, bidrar till gynnande av marina näringsvävar.
Behov i andra processer	Förvaltning av kommersiellt nyttjade fiskarter inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) då den största belastningen för marina näringsvävar, C.4, bedöms vara fiske.

⁵ Vid fastställande av vad som kännetecknar god miljöstatus och därmed vid bedömning av miljötillståndet, ska hänsyn tas till klimatfaktorer och effekter av klimatförändring (till exempel pH) övervakas. Däremot har i åtgärdsprogrammet inga åtgärder föreslagits specifikt för att minska klimatpåverkan, eftersom arbetet syftar till förbättringar i havsmiljön. De åtgärder som krävs för att hantera klimatpåverkande aktiviteter behandlas inom svensk klimat- och energipolitik.

Tillförsel av näringsämnen och organiskt material

Miljö kvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
A.1 Tillförsel av näringsämnen från mänsklig verksamhet ska minska tills den inte orsakar koncentrationer av kväve och fosfor i havsmiljön som förhindrar att god miljöstatus uppnås.	Normen följs inte.

Identifierade betydande belastningar som gör att miljö kvalitetsnormen inte följs: De mest betydande källorna till näringsämnen bedöms vara landbaserade. Näringsförluster från jordbruksmark och matproduktion har kommit att bli de största källorna för tillförsel av näringsämnen till havsmiljön. Jordbruk och industri bidrar också med näringsämnen via utsläpp till luften. Tillförsel av näringsämnen i form av utsläpp från havsbaserade aktiviteter och verksamheter förekommer också, t.ex. i samband med båtliv och sjöfart.

Nytt åtgärdsförslag	<p>ÅPH 51 Minimera miljöpåverkan från sjöfart i den marina miljön.</p> <p><i>Detta inkluderar tillförseln av övergödande ämnen bl.a. från tvättvatten från de fartyg som använder öppet system för rökgasskrubber, vilket medför att mängderna av nitrater från denna källa minskar. Åtgärden syftar också till att begränsa utsläpp av lastrester, vilket kan vara ytterligare en källa till näringsbelastning genom näringstillförsel från fartyg som transporterat konstgödsel eller komponenter i konstgödsel.</i></p>
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	<p>ÅPH 10 Åtgärder mot internbelastning av fosfor i Östersjön (ÅPH 10- Modifieras).</p>
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	<p>Fortsatta insatser mot landbaserade källor till tillförsel av näringsämnen är av betydelse och avgörande här är genomförandet av övergödningståtgärder inom vattenförvaltningens åtgärdsprogram.</p> <p>Fortsatt genomförande av åtgärderna ÅPH 11 om blå fånggrödor och ÅPH 12 om att minska direkt tillförsel från vattenbruk från det första åtgärdsprogrammet, vilka syftar till att minska mängden näringsämnen i havet. Även åtgärder som innebär att förlorade livsmiljöer (t.ex. ålgräsängar) återskapas bedöms ha en positiv effekt på övergödning (detta inkluderar genomförande av ÅPH 29-31 från det första åtgärdsprogrammet).</p>
Behov i andra processer	<p>Fortsatt arbete inom internationella konventioner (atmosfärisk deposition) samt arbete inom regionala havskonventioner (gemensamma belastningsmål inom Helcom och medföljande nationella belastningstak).</p>

Havsbottnens integritet

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
D.1 Den av mänsklig verksamhet opåverkade havsbottenarealen ska ha en omfattning som ger förutsättningar för att upprätthålla bottenarnas struktur och funktion för respektive livsmiljötyp.	Har inte bedömts.
D.2 Arealen av biogena substrat ska bibehållas eller öka.	Bedömning inte möjlig.

Identifierade betydande belastningar för miljö kvalitetsnormerna: I Nordsjön (inte Öresund) är fiske med bottentrål den mest betydande källan till belastningen fysisk störning av havsbotten. I svenska delen av Östersjön är trålfiske med bottentrål mindre vanligt förekommande och verksamhet som leder till fysisk störning är mindre utbredd. I utsjön bedöms havsbaserad energi och rörläggning vara de aktiviteter som ger upphov till belastningen fysisk förlust av havsbotten, och då framförallt av sandbankar. Fysisk förlust i utsjön sker lokalt men i ytterst liten omfattning, huvudsakligen under fotavtrycket av vindkraftverkens betongfundament. Sammantaget bedöms nuvarande lagstiftning och befintliga åtgärder hantera de mest betydande verksamheterna kopplade till fysisk störning och fysisk förlust i utsjön.

Nytt åtgärdsförslag	ÅPH 49 Minska arealen trålsvept yta och öka användningen av selektiva och skonsamma redskap samt genomföra en sammanställning av trålningens inverkan på kustnära fiskbestånd. <i>Åtgärden medverkar till att både miljö kvalitetsnormerna för havsbottenens integritet (D.1 och D.2) samt för fiske och marina näringsvävar (C.3 och C.4) följs.</i>
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	-
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	Stärkt arbete och förvaltning av marina skyddade områden (inklusive nuvarande åtgärder i åtgärdsprogrammet för havsmiljön, ÅPH 26-28). Restaurering och förstärkt skydd i kustzonen (inklusive nuvarande åtgärder i åtgärdsprogrammet för havsmiljön, ÅPH 29-31).
Behov i andra processer	Minska fysisk störning utanför trålgränsen (GFP).

Bestående förändringar av hydrografiska villkor

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
D.3 Permanenta förändringar av hydrografiska förhållanden som beror på storskaliga verksamheter, enskilda eller samverkande, får inte påverka biologisk mångfald och ekosystem negativt.	Normen följs.

Identifierade betydande belastningar för miljökvalitetsnormen: Klimatförändringens effekter medför belastningar med betydande risk att påverka miljökvalitetsnorm D.3, såsom ändrat nederbördsmonster, ändrad utbredning och förekomst av havsis, förändrade vind- och strömförhållanden, förändrade vattennivåer och ökad bakgrundstemperatur. Samtliga belastningar har potential att påverka hydrografiska förhållanden på lång sikt men hanteras inte i detta åtgärdsprogram då effekter av klimatförändringen inte i första hand hanteras inom havsmiljöförordningen. Även storskalig infrastruktur och verksamheter kan påverka hydrografiska förhållanden men inga ytterligare åtgärder bedöms krävas eftersom nuvarande regelverk, inklusive förslag till havsplaner, anses tillräckligt för att förhindra att hydrografiska förhållanden påverkas.

Nytt åtgärdsförslag	-
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	-
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	Nuvarande åtgärdsprogram för havsmiljön omfattar två åtgärder (ÅPH 13 och ÅPH 14) som syftar till att stärka möjligheten att bibehålla statusen för hydrografiska villkor.
Behov i andra processer	-

Koncentration och effekter av farliga ämnen

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
B.1 Tillförsel av farliga ämnen från mänsklig verksamhet ska minska tills den inte orsakar halter av farliga ämnen som förhindrar att god miljöstatus uppnås.	Normen följs inte.
B.2 Farliga ämnen i havsmiljön som tillförs genom mänsklig verksamhet får inte orsaka negativa effekter på biologisk mångfald och ekosystem.	Normen följs inte.

Identifierade betydande belastningar som gör att miljökvalitetsnormerna inte följs: De flesta av dagens källor till farliga ämnen som återfinns i havsmiljön bedöms vara landbaserade (både inom och utanför Sveriges gränser), men utsläpp från havsbaserade aktiviteter och verksamheter förekommer också, t.ex. i samband med båtliv och sjöfart. Sekundär spridning av farliga ämnen från förorenade områden både på land och i havet är troligen också en betydelsefull källa till dagens belastning på havsmiljön.

Nytt åtgärdsförslag	<p>ÅPH 50 Förbud mot bottentråkning i marina områden med dumpad ammunition och kemiska stridsmedel.</p> <p>ÅPH 51 Minimera miljöpåverkan från sjöfart i den marina miljön.</p> <p>ÅPH 52 Expertstöd för ett samordnat oljeskadeskydd.</p> <p>ÅPH 53 Utökat brottsförebyggande arbete för att motverka olagliga utsläpp av mineralolja och andra farliga ämnen.</p> <p>ÅPH 54 Minska användningen av biocidinhållande båtbottnfärger på fritidsbåtar.</p> <p>ÅPH 55 Aktiv utfasning av tvåtaktsmotorer med förgasare på fritidsbåtar.</p>
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	<p>ÅPH 15 Att ta fram vägledning riktad till myndigheter, verksamheter och allmänheten i övrigt för omhändertagande av farliga ämnen och påväxt på fartygsskrov (ÅPH 15-Modifieras).</p> <p>ÅPH 17 Att utreda orsak och behov av ytterligare reglering för att förhindra spridning av TBT till havsmiljön från mark och sediment att ta fram vägledning eller riktlinjer med avseende på skrovsrengöring av fritidsbåtar för att förhindra spridning av TBT, övriga biocider och främmande arter till havsmiljön (ÅPH 17-Modifieras). (ÅPH 17-Modifieras).</p> <p><i>Åtgärderna medverkar till att både miljökvalitetsnormerna för främmande arter (C.1) samt för koncentrationer och effekter av farliga ämnen (B.1 och B.2) följs.</i></p>
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	<p>Fortsatta insatser mot landbaserade utsläpp är av stor betydelse och en förutsättning för att god miljöstatus ska nås eller upprätthållas i havsmiljön. Nationella insatser omfattar t.ex. vattenförvaltningens åtgärdsprogram.</p> <p>Förorenade sediment adresseras genom ÅPH 16 från det första åtgärdsprogrammet. I nuläget bedöms ytterligare aktiviteter inom ramen för ÅPH 16 behövas eftersom problemen med förorenade sediment är omfattande.</p>
Behov i andra processer	<p>Att begränsa spridningen av farliga ämnen regleras även inom internationell lagstiftning. Fortsatt åtgärdsarbete för att minska utsläppen inom dessa regelverk är också en förutsättning för att god miljöstatus ska kunna nås eller upprätthållas också i havsmiljön. Några exempel är arbete inom ramen för EU:s kemikalielagstiftning, Stockholmskonventionen, Minamatakonventionen, den internationella sjöfartsorganisationen IMO samt de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar.</p>

Marint skräp

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
E.1 Havsmiljön ska så långt som möjligt vara fri från skräp.	Normen följs inte.

Identifierade betydande belastningar som gör att miljökvalitetsnormen inte följs: De landbaserade källorna utgörs främst av konsumentrelaterat skräp från urbana områden, rekreation och turism, avloppsvatten och dagvatten, bristande avfallshantering samt brister i hur avloppsvatten och dagvatten hanteras. Sammantaget bedöms existerande åtgärder som tillräckliga för att förhindra spridning av skräp från allmänheten, men bedömningen är att genomförande av dessa behöver stärkas för att miljökvalitetsnormen ska kunna följas. Havsbaserade källor till marint skräp utgörs främst av kommersiell sjöfart (passagerar- och lastfartyg), fiske (både yrkesfiske och fritidsfiske) samt fritidsbåtar. För fiskerelaterat skräp bedöms det saknas åtgärder för att minska spridningen av detta.

Nytt åtgärdsförslag	ÅPH 56 Produkt- och materialutveckling gällande fiskeredskap.
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	ÅPH 19 Främja en effektiv insamling och mottagning av förlorade fiskeredskap samt förebygga förluster (ÅPH 19- Modifieras).
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	Arbete med åtgärder kopplat till nedskräpning, inklusive fortsatt genomförande av åtgärder i nuvarande åtgärdsprogram för havsmiljön, ÅPH 20-23.
Behov i andra processer	Minska tillförsel av skräp från andra länder genom arbetet med de regionala havsmiljökonventionerna Ospar (Nordostatlanten) och Helcom (Östersjön) där regionala aktionsplaner tagits fram för att förebygga och minska marint skräp.

Undervattensbuller

Miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18)	Bedömning
E.2 Mänskliga verksamheter ska inte orsaka skadligt impulsivt ljud i marina däggdjurs utbredningsområden under tidsperioder då djuren är känsliga för störning.	Bedömning inte möjlig.

Identifierade betydande belastningar för miljökvalitetsnormen: Störst risk för påverkan på marina däggdjur bedöms i nuläget vara kopplat till impulsivt undervattensljud som uppstår vid anläggning av infrastruktur eftersom nästan all konstruktionsaktivitet i marin miljö genererar impulsivt buller. Andra källor till impulsivt buller är militära övningar och seismologiska undersökningar. Sammantaget finns det flera existerande åtgärder som tillsammans bedöms ge goda förutsättningar för att begränsa impulsivt buller i anläggningsfasen av havsbaserad vindkraft. Den aktivitet som inte bedöms täckas av befintliga styrmedel är seismiska undersökningar.

Nytt åtgärdsförslag	ÅPH 57 Vägledning för att förhindra att seismiska undersökningar orsakar skadligt impulsivt buller med negativa effekter på marina däggdjur
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	-
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	-
Behov i andra processer	-

Biologisk mångfald

Sverige har i dagsläget inga specifika miljö kvalitetsnormer för att nå god miljöstatus med avseende på biologisk mångfald. För att bedöma behov av nya åtgärder utgår istället analysen från beskrivningen av biologisk mångfald i den övergripande miljö kvalitetsnormen för god miljöstatus som specificeras i bilaga 2 i föreskrifterna HVMFS 2012:18.

Det övergripande målet med havsmiljöförordningen är att uppnå god miljöstatus och definieras bland annat som att bevara biologisk mångfald. Därmed bidrar samtliga miljö kvalitetsnormer som återfinns i bilaga 3 i HVMFS 2012:18 till att gynna biologisk mångfald.

I havsmiljödirektivet finns också särskilt utpekade att det i åtgärdsprogrammet ska ingå geografiska skyddsåtgärder (artikel 13.4), och att det i den marina strategin ska ingå återställning och restaurering av marina ekosystem där det låter sig göras (artikel 1.2 a).

God miljöstatus för de flesta bedömda artgrupperna samt livsmiljötyperna kommer inte att nås 2020, varken i Östersjön eller i Nordsjön.

Identifierade betydande belastningar avseende biologisk mångfald: Eftersom biologisk mångfald omfattas av alla arter och livsmiljöer i ett ekosystem blir även beskrivning och kvantifiering av påverkan komplex. Olika belastningar kan ha kumulativa effekter och därmed öka eller minska stressen som en art eller livsmiljö utsätts för. Övergödning, farliga ämnen, marint skräp, buller, fysisk förlust och fysisk störning av livsmiljöer, fiske inklusive bifångst samt främmande arter är alla relevanta belastningar som i framtiden dessutom kan förstärkas av den förväntade klimatförändringen⁶.

Nytt åtgärdsförslag	ÅPH 58 Genomförande av pilotprojekt som ska ge underlag till vägledning för ekosystembaserad havsförvaltning på havsområdesnivå. ÅPH 59 Inrättande av förvaltningsråd för skyddade områden i svenska havsområden.
Förslag på modifierade åtgärder från det första åtgärdsprogrammet	ÅPH 27 Inrätta nya marina skyddade områden och andra rumsliga förvaltningsåtgärder i tillräcklig omfattning med lämpliga förvaltningsåtgärder för att de nya områdena ska kunna hjälpa till att nå god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen (ÅPH 27 – Modifieras) ÅPH 29 Att med bistånd från länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Boverket samt Riksantikvarieämbetet ta fram en samordnad åtgärdsstrategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön (ÅPH 29 – Modifieras)
Fortsatt genomförande av åtgärder (nationella)	Då god miljöstatus inte bedöms nås avseende biologisk mångfald är det viktigt att pågående åtgärder som syftar till att inrätta skyddade områden, ta fram specifika åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer samt aktiv restaurering fortgår och förstärks. Detta inkluderar åtgärder i åtgärdsprogrammet för havsmiljön (ÅPH 24-25, ÅPH 26, 28 samt ÅPH 30-31). Även befintliga regelverk och åtgärder inom andra temaområden som syftar till att minska belastningar bidrar till gynnande av biologisk mångfald.
Behov i andra processer	Många arter och livsmiljöer har ett utbredningsområde som är större än svensk ekonomisk zon. De målsättningar som överenskommit i Helcom inom ramen för arbetet med Baltic Sea Action Plan (BSAP) och inom Oskar i arbetet med North East Atlantic Environmental Strategy (NEAES) är avgörande för att förbättra tillstånd för både arter och livsmiljöer i svenska hav.

⁶ Vid fastställande av vad som kännetecknar god miljöstatus och därmed vid bedömning av miljö tillståndet, ska hänsyn tas till klimatfaktorer och effekter av klimatförändring (till exempel pH) övervakas. Däremot har i åtgärdsprogrammet inga åtgärder föreslagits specifikt för att minska klimatpåverkan, eftersom arbetet syftar till förbättringar i havsmiljön. De åtgärder som krävs för att hantera klimatpåverkande aktiviteter behandlas inom svensk klimat- och energipolitik.

Sammanfattning av miljökonsekvensbeskrivning för åtgärdsprogrammet för havsmiljön

I miljökonsekvensbeskrivningen beskrivs den betydande miljöpåverkan som genomförandet av åtgärdsprogrammet för havsmiljön förväntas medföra. Beskrivningen utgör ett underlag för Havs- och vattenmyndighetens beslut om åtgärdsprogrammet för havsmiljön som ska fattas senast i december 2021.

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön är av övergripande karaktär, därför är också miljökonsekvensbeskrivningen på en övergripande nivå. Den mer detaljerade beskrivningen av miljökonsekvenser vid fysiska åtgärder till följd av åtgärdsprogrammet står respektive utförare för, exempelvis i samband med tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Det övergripande syftet av det uppdaterade åtgärdsprogrammet för havsmiljön är att bidra till en förbättrad miljö. Samtidigt är åtgärdsprogrammet inriktat mot en specifik del (vattenkvalitet) av vad som ryms inom miljöbegreppet. Det gör att det kan finnas andra miljöaspekter som skulle kunna påverkas negativt, men även positivt, av åtgärderna som föreslås i programmet. I det här fallet har miljöbedömningens bedömningsgrunder i huvudsak utgått ifrån miljökvalitetsmålen. Detta gör att en miljöbedömning av denna typ av program till stor del kan liknas vid en målkonfliktsanalys där olika målsättningar utvärderas mot varandra. Det vill säga en åtgärd som är positiv för havsmiljön kan samtidigt innebära negativ påverkan på en aspekt som naturresurshushållning. Analysen ger alltså vägledning om de aspekter där det finns anledning att se om det går att justera åtgärden för att eventuellt minska negativ påverkan. I bedömningarna har sådana förslag presenterats där det varit möjligt att identifiera eventuella justeringar.

Om man ser till det uppdaterade åtgärdsprogrammet i sin helhet så är bedömningen att det i huvudsak bidrar till att uppfylla de bakomliggande miljökvalitetsmålen och underliggande normer för respektive miljöaspekt. Det är bara två åtgärder (ÅPH 55 och 58) som till viss grad bedöms motverka uppfyllandet av de bakomliggande målen för aspekten naturresurshushållning.

Gränsöverskridande miljöpåverkan

De åtgärder som föreslås i uppdateringen av åtgärdsprogrammet för havsmiljön har generellt en gränsöverskridande karaktär, då havsområdena som berörs gränsar till ett flertal andra staters havsbassänger. De länder som bedöms beröras kommer därför att formellt underrättas och ges möjlighet till samråd, enligt 6 kap. 13 § miljöbalken och Konventionen om miljökonsekvensbedömningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen), som en del av miljöbedömningen.

Viss gränsöverskridande miljöpåverkan bedöms uppstå från det uppdaterade åtgärdsprogrammet för havsmiljön. Konsekvenserna bedöms dock i huvudsak vara positiva och bedöms ej vara stora. Dock bedöms positiva effekter kunna uppnås om likvärdiga åtgärder vidtas även av andra länder som angränsar till de svenska havsområdena. I sådana fall behöver koordinering ske med andra berörda länder, för att så långt möjligt förebygga negativ påverkan.